

PM NVI SS 199 000:2014

NATURVÄRDESDINVENTERING SKÄRHOLMEN 2:1, STOCKHOLMS KOMMUN

GRANSKNINGSKOPIA
2022-05-10

Uppdrag 324267 NVI Skärholmen 2:1

Titel på rapport: Naturvärdesinventering Skärholmen 2:1
Status: Granskningsversion
Datum: 2022-05-10

Medverkande

Beställare: Järntorget bostad AB

Kontaktperson: Victor Spolander

Konsult: Mårten Karlsson, Tyréns AB

Uppdragsansvarig: Mårten Karlsson, Tyréns AB

Kvalitetsgranskare: Erik Zachariassen, Tyréns AB

Revideringar

Revideringsdatum ÅR-MÅN-DAG

Version: 1.0

Initialer: MK

Innehållsförteckning

INLEDNING	4
NATUVÄRDESDINVENTERINGS ROLL.....	4
UPPDRAGET	5
ALLMÄN BESKRIVNING	6
KÄNDA NATURVÄRDEN	6
NATURVÄRDESOBJEKT.....	7
OMRÅDESSKYDD	7
STRANDSKYDD.....	7
GENERELLT BIOTOPSKYDD	7
VÄRDEELEMENT	7
GRÖN INFRASTRUKTUR OCH SPRIDNINGSSAMBAND	8
NATURVÅRDSARTER.....	8
REFERENSER	9
BILAGOR.....	10
FOTODOKUMENTATION.....	10
METODIK	23
BEGREPPSFÖRKLARING	25
NATURVÅRDSARTER.....	25

INLEDNING

NATUVÄRDESinVENTERINGs ROLL

På en övergripande nivå kan genomförandet av en naturvärdesinventering sägas svara mot exploatörens skyldighet att beakta 2:a, 7:e, 8:e och till viss del 6:e kap. miljöbalkens bestämmelser kring skydd av allmänna intressen, i detta fall preciserat som skydd av arter och naturen i stort. Syftet med inventeringen är att tillgodose kunskapsprincipen enligt 2:a kap 2§ miljöbalken vad gäller arter och naturvärden. 2 kap 2§ dikterar att:

"alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet".

En inventering av arter och naturtyper behövs därmed för att tillgodose miljöbalkens krav på allmän hänsyn, lämplig lokalisering och eventuellt för att avgöra verksamheten eller åtgärdens förenlighet med 8:e kap. bestämmelser kring skydd av arter. Grundläggande kunskap kring naturen är även en förutsättning för att kunna göra avvägningar enligt 2 kap. 6 § Plan och bygglagen.

Vidare ska av en naturvärdesinventering framgå vilka (om några) fastställda områdesskydd enligt 7:e kap. miljöbalken som gäller inom inventeringsområdet. Naturvärdesinventeringen kan då utgöra del av underlag för eventuella dispensprövningar enligt 7:e kap. Vanligt förekommande områdesskydd är strandskydd, generellt biotopskydd och naturreservat.

När en detaljplan upprättas eller ändras ska enligt 6:e kap. miljöbalken en undersökning om planen kan antas medföra "betydande miljöpåverkan" genomföras. Om planen antas medföra en betydande miljöpåverkan och en miljöbedömning enligt 6:e kap. miljöbalken behöver genomföras, kan denna inventering även ligga till grund för bedömning av miljökonsekvenser samt behov av skyddsåtgärder.

När en inventering genomförs i fält kan man i förväg som bäst ana vilka arter och naturvärden som man kan tänkas träffa på. Artsammansättningen varierar även över året, och tidpunkt för inventering avgör i stort vilka arter som man kan tänkas observera. Våren är en lämplig tid för inventering av insekter, kärlväxter och fåglar, medan hösten är mer lämplig för svampar och lavar. Om naturvärden är särskilt höga och sannolikheten att skyddade arter kan finnas trots att dessa inte hittats, kan ytterligare inventeringar och utredningar behövas för att tillfredsställa kunskapskravet. Om skyddade arter påträffas kan en bedömning utifrån artskyddsförordningen behöva göras, vilket normalt innebär att en specifik utredning behövs.

UPPDRAGET

Järntorget Bostad AB har kontaktat Tyrens för genomförande av en naturvärdesinventering (NVI) för område kring Ekholmsvägen i Skärholmen, enligt avgränsning (Figur 1). NVI ska ligga till grund för fortsatt planläggning av området.

Figur 1

NVI ska genomföras enligt SS 199 000:2014, på fältnivå, detaljeringsgrad detalj. Naturvårdsarter ska redovisas, och värdeelement ska mätas in. En NVI inleds med en förstudie kring öppna miljödata och sedan tidigare kända naturvärden, innan fältbesök genomförs. Se Bilaga X Metod för mer information kring SS 199 000:2014. Fältbesök genomfördes 6 maj, 2022. Väderleken var solig med en temperatur kring 13 grader.

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

ALLMÄN BESKRIVNING

Inventeringsområdet omfattar ca 0.5 ha skogsmark i brant terräng mellan bostäder och lokalgator. Denna typ av grönområden har utifrån sin ringa storlek och urbana läge en begränsad ekologisk funktion, och här återfinns i regel inte höga naturvärden. Dessa områden kan dock hysa enskilda träd eller andra mindre biotoper med ansenlig ålder, de kan även utgöra födosökområde eller fortplantningsområde för vanliga arter av fågel.

KÄNDA NATURVÄRDEN

Artportalen har kontrollerats för observationer av naturvårdsarter i april 2022 (se bilaga 1 för förklaring av "Naturvårdsarter"). Inga observationer av rödlistade eller fridlysta arter finns inom planområdet. Observationer av jättebjörnloka (2 lokaler) finns i närheten av planområdet.

I Stockholm stads portal för rapportering av arter, Artarken, finns en observation av Kavelhirs^{NT} registrerad år 2014. Det finns även en observation (2013) av pimpinellros. Då pimpinellrosen bedöms av Artdatabanken till nationellt utdöd, så rör det sig troligen om en felaktig observation eller en förväxlingsart som förvildats från närliggande bostadsområden.

Övriga öppna data på miljö- och naturvärden har kontrollerats för eventuell förekomst inom planområdet (Tabell 1). Hela planområdet beskrivs som ädellövskog med viss förekomst av död ved i Stockholm stads biotopdatabas.

Tabell 1. Kända naturvärden inom och i närheten av planområdet.

Datamängd	Förekomst	Kommentar
Skyddad natur	Nej	
Naturreservat och Natura 2000	Nej	
Strand skydd och biotopskydd	Nej	
Övriga skyddsformer	Nej	
Kända naturvärden		
Tidigare inventeringar	Ja	Område förekommer i Stockholm Stads biotopdatabas
Befintliga karteringar (nycklebiotoper, skogliga värden, ängs- hagmarker mm.)	Nej	
Arter		
Rödlistade	Nej	
Fridlysta	Nej	
Häckande fåglar	Nej	

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Invasiva arter	Ja	2 fynd av jätteloka i närheten
----------------	----	--------------------------------

OMRÅDESSKYDD

Fastigheten berörs inte av några fastställda eller planerade områdesskydd.

STRANDSKYDD

Området berörs inte av strandskydd

GENERELLT BIOTOPSKYDD

Inga miljöer inom objektet omfattas av det generella biotopskyddet

NATURVÄRDESOBJEKT

Naturtyp: Skog och träd

Biotop/er: Hällmarksskog

Naturvärdesklass: 4 – visst naturvärde

Artrikedom: Färre arter än normalt

Naturvårdsarter: -

Beskrivning

Området (Figur 2) utgörs av brant hällmarksskog, men där merparten av träden avverkats och där stora delar av området är täckt av fyllnadsmassor från ovanliggande lokalvägsbank. Fältskikten domineras varierande av gräs som bedöms ha utvecklats ovanpå vägbankarnas jordlager, samt blåbärssris, ljung och vitmossor där den ursprungliga hällmarksnaturen kvarstår.

Fältskiktet är påtagligt artfattigt, och flera vanliga vårblommor såsom svalört, tussilago, gökärt, vickrar och violer kunde inte påträffas. Enstaka bestånd av vitsippor samt ett mindre område med backtrav fanns i områdets västra del.

Med undantag för de inmätta äldre tallarna är träden förhållandevis unga alternativt mycket senväxta. Skogen är av blandskogstyp. Lövinslaget domineras av sly och unga lönnar, samt spridd förekomst av häckoxbär, vilken är en vanlig trädgårdsbuske som troligen spritt sig från närområdet. Inga naturvårdsarter påträffades, och området verkar inte heller nyttjas av fåglar i någon större utsträckning. Ett skatbo påträffades dock i östra hörnet. Se bilaga fotodokumentation för bilder tagna på naturvärdesobjektet.

VÄRDEELEMENT

Tre äldre tallar, samtliga över 150 år finns inom objektet (Figur 2).

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Teckenförklaring

Naturvärdesklass

- 1 - högsta naturvärde
- 2 - högt naturvärde
- 3 - påtagligt naturvärde
- 4 - visst naturvärde
- 5 - ej naturvärde

Inventeringsområde

Värdeelement

TYRÉNS

NVI Skärholmen 2:1

Projektnummer 324267

MV öst Miljö, Region Öst

Kartproducent:
Mårten Karlsson

2022-05-10

Figur 2. Naturvärdesobjekt 1, vilket också är det enda naturvärdesobjektet som mättes in. Tre värdeelement, äldre tallar med svamppåväxt och myrstackar mättes in. Två av tallarna provborrades och konstaterades vara kring 150 respektive 170 år. Numrerade punkter är var foton tagits över området.

GRÖN INFRASTRUKTUR OCH SPRIDNINGSSAMBAND

Området bedöms ha mindre betydelse för arters spridning genom grönstrukturen utifrån dess urbana läge och begränsade storlek. Det finns inte heller inom objektet några särskilt betydelsefulla naturvärdeselement eller objekt som skulle kunna vara viktiga för spridning. Vanliga arter med generella habitatkrav, god spridningsförmåga och god spridningsförmåga kan möjligen nyttja området av och till.

NATURVÅRDSARTER

Inga naturvårdsarter påträffades.

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

REFERENSER

- *Artiklar och rapporter*
- *Påhlsson Lars, (1998), Vegetationstyper i Norden Nordisk Ministerråd, København*
- *Svensk Standard, (2014), SS 199000:2014 Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning*
- *Svensk Standard, (2014), Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014 Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Komplement till SS 199000*
- *Naturvårdsverket Handbok 2012:1 utgåva 1, (2012) Biotopskyddsområden, vägledning om tillämpningen av 7 kapitlet 11 § miljöbalken.*
- *Listor signalarter*
- *I detta projekt har följande signalartslistor använts:*
- *Ängs- och betesinventeringen – inventeringsmetod, Skogsstyrelsens signalarter, samt listor på signalarter som togs fram som underlag till utredningsarbete inom Ostlänken.*

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

BILAGOR

FOTODOKUMENTATION

Numret till varje foto återfinns i Figur 2, som visar var varje foto är taget.

Teckenförklaring

 Inventeringsområde

○ foton

 TYRÉNS

NVI Skärholmen 2:1

Projektnummer 324267

MV öst Miljö, Region Öst

Kartproducent:
Mårten Karlsson

2022-05-10

Figur 2. Lokaler där foton tagits på området.

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

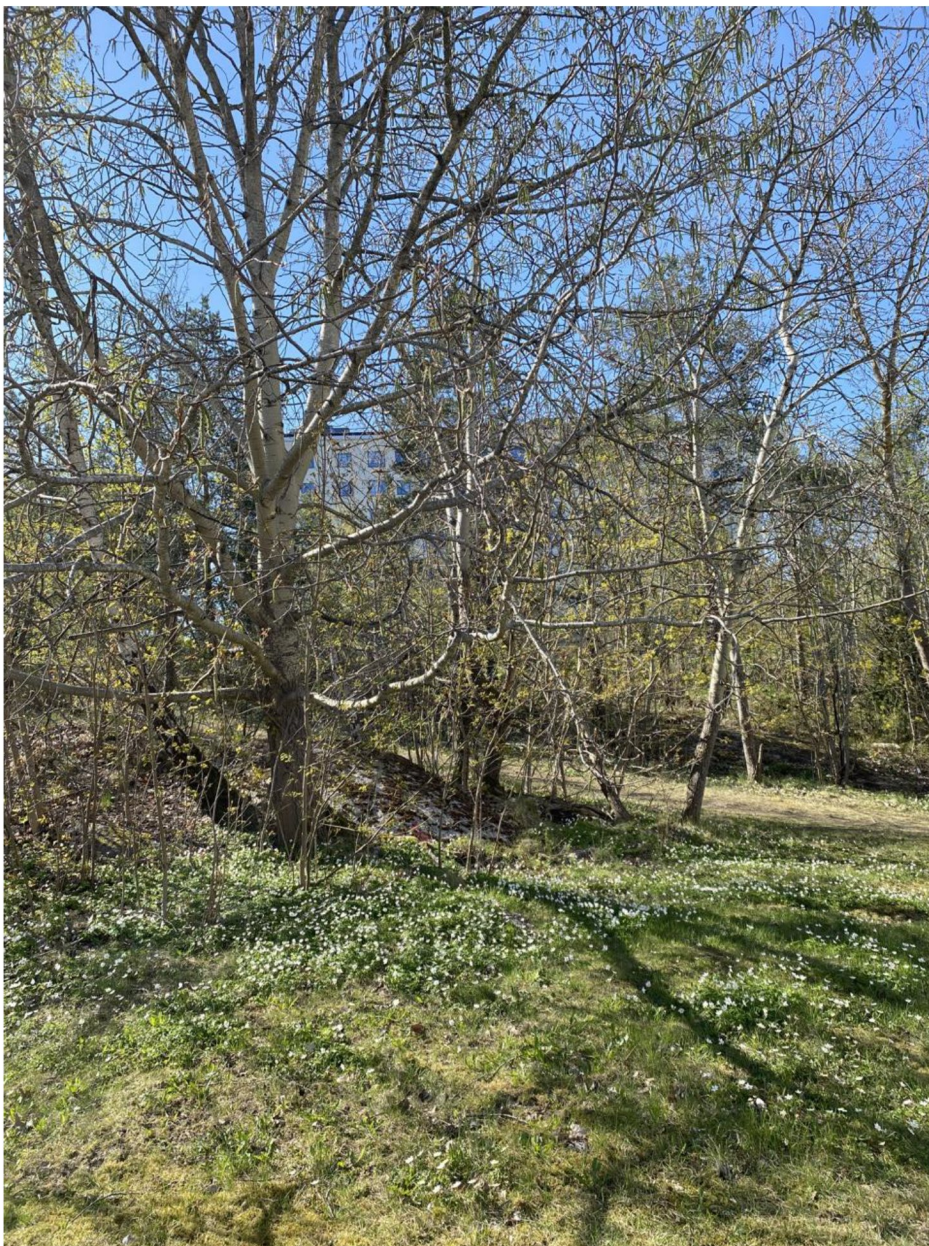

Foto 1

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Foto 2

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Foto 3

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Foto 4

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Foto 5

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Foto 6

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Foto 7

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Foto 8

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Foto 9

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Foto 10

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Foto 11

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

METODIK

Naturvärdesinventeringen har gjorts enligt svensk standard (SS 199 000), och i huvudsak följt standardens tekniska manual och rekommendationer (SIS-TR 199001:2014). Enligt standarden inleds naturvärdesinventeringen med studier av befintliga rapporter, dokument, tidigare inventeringar och öppna data på arter och naturvärden. En preliminär kartering och eventuellt bedömning av biotoper och naturvärdesobjekt görs framför skrivbordet, utifrån flygfoto. Därefter besöks området i fält, där preliminära karteringar justeras utifrån de biotopkvaliteter och naturvårdsarter som observeras i fält. Enligt standarden eftersöks alla biotopkvaliteter och naturvårdsarter av positiv betydelse för biologisk mångfald inom respektive naturtyp. Typiska biotopkvaliteter är exempelvis variation, kontinuitet, strukturer, funktioner och element, naturlighet, storlek samt konnektivitet. Som naturvårdsarter räknas bland annat signalarter, rödlistade arter, nyckelarter samt arter skyddade i Artskyddsförordningen (2007:845).

Naturvärdesobjekt kan utifrån detta avgränsas samt tilldelas en naturvärdesklass (tabell 1). Ett naturvärdesobjekt utgörs främst av en dominerande naturtyp och kan innefatta flera olika mindre biotoper och element. Ett naturvärdesobjekt kan t.ex. vara ”hällmarksskog”, och i denna hällmarksskog kan det finnas en liten rasbrantsbiotop och kanske ett liggande dött träd eller en liten vattensamling (naturvärdeselement).

I fält karteras naturvärdesobjekt via mobila kart-applikationer, och dokumenteras genom

Tabell 1. Beskrivning av de olika naturvärdesklasserna enligt SS 199 000

Naturvärdesklass	Beskrivning
Naturvärdesklass 1 <i>Högsta naturvärde</i>	Miljöer av högsta bevarandevärde med naturliga processer, många värdefulla strukturer och naturvårdsarter. Varje enskilt område är av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.
Naturvärdesklass 2 <i>Högt naturvärde</i>	Bevarandevärda miljöer med ett flertal påtagliga biotopkvaliteter och ett påtagligt artvärde. Varje enskilt område är av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå.
Naturvärdesklass 3 <i>Påtagligt naturvärde</i>	Miljöer med inslag av naturliga processer och strukturer samt av naturvårdsarter. Det är av särskild betydelse att dessa områdens ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras.
Naturvärdesklass 4 <i>Visst naturvärde</i> (endast vid tillägg)	Områden som påverkats av negativ mänsklig aktivitet men där det trots allt finns biotopkvaliteter eller arter av viss positiv betydelse för biologisk mångfald. Det är av betydelse att dessa områdens ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras.

fotografier och beskrivningar. Vid bedömning av naturvärdesobjektens värde används bedömningsgrunder för respektive naturtyp enligt Teknisk rapport (SIS-TR 199001:2014). Enligt denna rapport bedöms för varje objekt ett ”biotopvärde” och ett ”artvärde”. ”Naturvärdet” läses sedan ut via en matris, enligt figur 3.

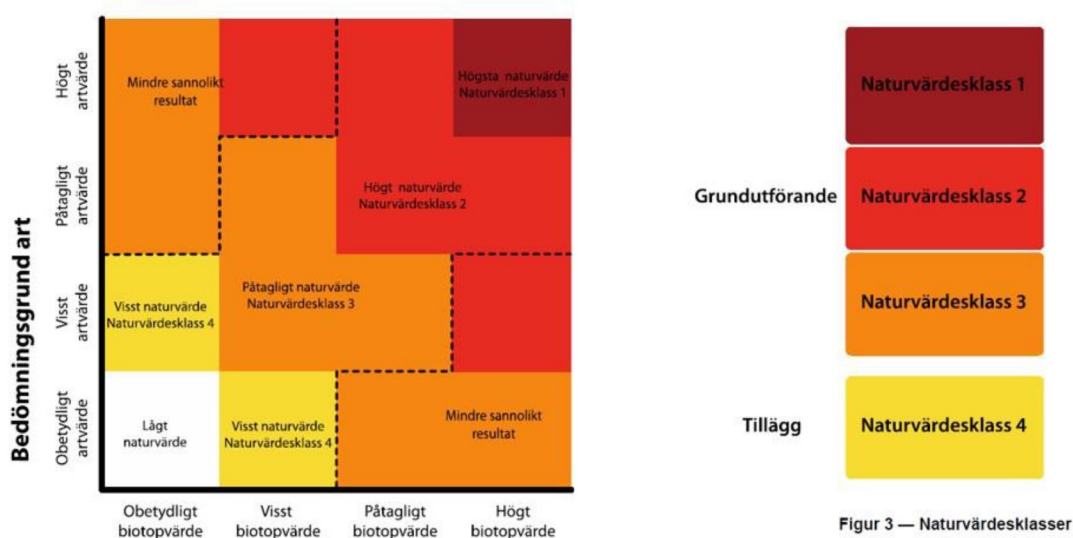
Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Mer information kring naturvårdsarter, rödlistan och andra relevanta termer ges i bilaga 1.

Figur 3. Naturvärdesklasser enligt SIS-TR 199 000:2014.

För benämning av biotoper har ”Vegetationstyper i Norden” (1998) använts (där det är tillämpligt, i övrigt har standardens förslag på benämningar använts).

BEGREPPSFÖRKLARING

NATURVÅRDSARTER

En naturvårdsart indikerar att ett område har naturvärde, eller är i sig själv av särskild betydelse för biologisk mångfald. I begreppet naturvårdsarter ingår rödlistade arter, signalarter, skyddade arter, nyckelarter, typiska arter och ansvarsarter.

Signalarter

Signalarter är arter som indikerar särskilt höga naturvärden, t.ex. fördelaktig jordmån och näringsbalans i marken. Många signalarter hittas bara i miljöer som idag är sällsynta, och ofta uppvisar en lång kontinuitet i antingen orördhet och naturlighet, eller hävd och skötsel. Vissa är dock vanliga, som t.ex. blåsippa och gullviva. Det finns listor framtagna för signalarter i olika miljöer, till exempel för skogliga arter och för ängs- och betesmarker.

Nyckelarter

Begreppet nyckelart används för arter som har stor betydelse för andra arters överlevnad i ett ekosystem. Exempel på nyckelarter är bäver, säl och varg.

Rödlistade arter

Arter som tas upp på rödlistan (se st. 7.2) är förknippade med en viss risk för att dö ut inom Sveriges gränser. Utdöenderisken anges i 4 kategorier.

Fridlysta arter

Arter som är fridlysta enligt Artskyddsförordningen ingår också i begreppet naturvårdsarter. Enligt artskyddsförordningen är alla fåglar, grod- och kräldjur och ytterligare cirka 300 djurarter, växter, svampar och lavar fridlysta. Det innebär att man inte får döda, skada, fanga eller störa dem. Man får inte heller skada eller förstöra vissa av arternas fortplantningsområden eller viloplatser. För kärlväxter gäller generellt att arterna inte får ”plundras” eller samlas in för att säljas.

Typiska arter

Arter som är särskilt representativa för en viss naturtyp kallas typiska arter. Typiska arter används för att avgränsa Natura 2000-områden.

Ansvarsarter

Arter som endast finns i Sverige, eller som har hela eller merparten av sin population och utbredning i Sverige (eller en viss del av Sverige) kallas för ansvarsarter.

Rödlistan

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Rödlistan (ArtDatabanken 2015) ger en bedömning av risken för respektive art att dö ut inom Sveriges gränser. De arter som finns upptagna i rödlistan har klassats beroende på dess risk att dö ut enligt följande klasser: NT – Nära hotad, VU – Sårbar, EN – Starkt hotad, CR – Akut hotad, RE – Nationellt utdöd. De rödlistade arter som kategoriseras som CR, EN eller VU benämns som hotade. En art som förekommer i den svenska rödlistan kan mycket väl förekomma utanför Sveriges gränser, och behöver inte heller vara rödlistad i hela dess utbredningsområde. Likaså kan arter som är livskraftiga i Sverige vara internationellt rödlistade, alltså att utanför Sverige går det dåligt för arten. En rödlistad art är inte heller automatiskt juridiskt skyddad. Däremot är många juridiskt skyddade arter även rödlistade, både i Sverige och internationellt.

Hävd

Hävd innebär att vegetationen på mark ”tas bort”, och detta har historiskt gjort genom betande djur samt via slåtter genom att vegetationen lias. Idag kan lien och slåttern mer eller mindre ersättas med andra metoder (röjsågar, gräsklippning mm), och betesdjur hävdar på samma sätt som tidigare. Men i och med rationaliseringar inom jordbruket har andelen mark med långvarig hävd minskat kraftigt, och många arter beroende av denna typ av markanvändning har därför minskat.

När ett område hävdas under längre tid blir marken kvävefattig. Detta leder till en ökad artrikedom, genom att arter som är konkurrenskraftiga i näringsfattiga förhållanden etablerar sig. Om hävden upphör konkurreras dessa på sikt ut av starkare arter som gynnas av god tillgång till kväve, och artrikedomen minskar.

Kontinuitet

Kontinuitet innebär att något har pågått oavbrutet under längre tid. Kontinuitet är en parameter för bedömning av naturvärde, men kan innebära olika saker för olika naturtyper. Det som bedöms är kontinuiteten i de naturliga processer som skapar naturtypen.

Skoglig kontinuitet innebär i princip orördhet, eller sådan påverkan inte nämnvärt förändrar en skogs naturliga dynamik. En skog som uppvisar lång kontinuitet har i regel tjocka mosstäcken, stor del död träd (stående och liggande), spår av naturliga bränder och krokiga vattendrag och småvatten. Men en sådan skog kan även innehålla stubbar och andra spår av viss påverkan. En skog med lång kontinuitet kan aldrig varit kalavverkad, och ska ha haft ingen eller mycket låg påverkansgrad åtminstone de senaste 200 åren.

För öppna marker, såsom ängs- och betesmarker, bedöms också kontinuitet, men då i form av hävd, alltså hur länge marken kontinuerligt har urlakats på kväve. Tidsrymderna i kontinuitet är kortare för öppna marker än för skog, redan efter 30-50 år av regelbunden hävd ökar artrikedomen betydligt.

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling

Population och meta-population

Population och meta-population är två centrala begrepp inom biologi och naturvård. En population är en grupp individer av samma art. Inom en population dör och föds individer, och andra individer invandrar och utvandrar till/från andra populationer. Beroende på hur isolerad en population är behöver den vara olika stor (olika många reproduktiva individer) för att överleva på sikt.

En metapopulation är en "population av populationer". I en metapopulation är varje enskild delpopulation för liten för att överleva på egen hand. Vissa delpopulationer försvinner, andra nya tillkommer över tid. Arter som lever i metapopulationer (t.ex. många fjärilar och groddjur) kan bara överleva på sikt om det finns fria spridningsvägar mellan de olika delpopulationerna.

Uppdrag: 324267, NVI järntorget bostad

2022-05-10

Beställare: Järntorget Bostad AB

Granskningshandling